

Ástand og framtíðarhorfur innviða Öflugra vegakerfi

Ingólfur Bender,
aðalhogfræðingur Samtaka iðnaðarins

Þriðja skýrslan um ástand og framtíðarhorfur innviða á Íslandi

Heildstæð skýrsla um umfang, ástand og framtíðarhorfur innviða á Íslandi

SI

- Staða innviða metin í þriðja sinn
- Sömu innviðir metnir með sömu aðferðarfræði
- Samstarfsverkefni SI og FRV
- Skýrslan unnin að erlendri fyrirmynd
- Markmiðið að lýsa umfangi, ástandi og framtíðarhorfum innviða hér á landi
- Viljum stuðla að umbótum á innviðum þannig að þeir uppfylli þarfir atvinnulífs og landsmanna
- Viljum að innviðir Íslands séu samkeppnishæfir við það sem best gerist í öðrum löndum. Góðir innviðir bæta lífskjör

Mjög víðtæk úttekt á innviðum landsins

Sérfræðingar innan FRV mátu innviði og gáfu þeim einkunn

- **Endurstofnvirði** er kostnaðarverð sambærilegra innviða með sömu þjónustugetu.
- **Ástandseinkunn** er á bilinu **1** til **5** þar sem **1** er lægsta einkunn og **5** sú hæsta.
- **Uppsöfnuð viðhaldsskuld** er sá kostnaður sem ætla má að þurfi til þess að koma mannvirkinu í ástandseinkunn **4**.
- **Langtímahorfum** er gefin **rauð**, **gul** eða **græn** ör eftir því hvaða líkur eru á að viðkomandi innviður muni standast kröfur og þarfir eftir 10 ár.

INNVIÐIR		Endurstofnvirði (Ma.kr.)	Ástandseinkunn	Uppsöfnuð viðhaldsskuld (Ma.kr.)	Framtíðarhorfur
	KEFLAVÍKURFLUGVÖLLUR	323-363	4	3	↑
	AÐRIR FLUGVELLIR OG LENDINGARSTAÐIR	85-95	2.5	17	↓
	HAFNIR	200-270	3	19	↓
	ÞJÓÐVEGIR	1.200	2	200	↓
	SVEITARFÉLAGAVEGIR	250-310	2	65-90	↓
	FRÁVEITUR	280-300	2	65-98	↑
	HITAVEITUR	305	3.5	10	→
	VATNSVEITUR	230	3.5	19	↓
	RAFORKUFRAMLEIÐSLA	1.500	4	0	↑
	FLUTNINGSKERFI RAFORKU	364	3.5	88	↑
	DREIFIKERFI RAFORKU	296	4	5	↑
	FASTEIGNIR Í EIGU RÍKISINS	460	3	55	→
	FASTEIGNIR Í EIGU SVEITARFÉLAGA	1.050	3	95	→
	ÚRGANGSINNVIÐIR	60-71	3	10-13	↑
SAMTALS / MEÐALTAL		6.709	3	680	→
HLUTFALL AF LANDSFRAMLEIÐSLU		147%		14,9%	

VEGAKERFI

26.000 km vegakerfi um allt land, þar af eru 8.000 km með bundnu slitlagi. Þjóðvegir eru 12.900 km og sveitarfélagavegir 13.100 km.

1.200 brýr sem eru um 30 km. Rúmlega helmingur eru einbreiðar brýr sem eru um 15 km og tæpur helmingur tvíbreiðar og lengd þeirra um 15 km. 14 jarðgöng sem eru um 64 km.

HAFNIR

70 hafnir. Reykjavíkurhöfn, Straumsvíkurhöfn, Grundartangahöfn, Reyðarfjarðarhöfn, Reykhólahöfn, Sundahöfn, Landeyjahöfn auk minni hafna um allt land.

RAFORKUVINNSLA

4 raforkuvinnslur framleiða 98% raforkunnar. Landsvirkjun, Orka náttúrunnar, HS Orka og Orkusalan. Orkuframleiðsla árið 2023 var 20,2 TWh sem skiptist á milli vatnsaflsvirkjana (70%) og jarðvarmavirkjana (30%).

FASTEIGNIR

10.000 fasteignir um allt land sem telja um 3,1 milljón fermetra. Ríkið er talið eiga um 1.000 fasteignir sem eru um 1 milljón fermetrar. Sveitarfélögin eru talin eiga um 9.000 fasteignir sem eru ríflega 2,1 milljón fermetrar.

SI

HITAVEITUR

200 hitaveitur þar af 28 einkaleyfis hitaveitur. Ráðandi eru 3 stórar hitaveitur. Veitur í Reykjavík þjóna stærstum hluta höfuðborgarsvæðisins, Vesturlandi og Suðurlandi og þjóna þær alls um 250.000 manns. HS Veitur þjóna 35.000 manns á Suðurnesjum og í Vestmannaeyjum. Norðurorka þjónar 20.000 landsmanna á Norðurlandi.

RAFORKUFLUTNINGUR OG -DREIFING

1 raforkuflutningsfyrirtæki: Landsnet, rekur rúmlega 80 tengivirki og 3.600 km af loftlínunum og jarðstrengjum.

5 dreifiveitur: HS Veitur, Norðurorka, Orkubú Vestfjarða, RARIK og Veitur.

FLUGVELLIR

4 alþjóðaflugvellarir: Keflavíkurflugvöllur, Egilsstaðaflugvöllur, Akureyrarflugvöllur og Reykjavíkurflugvöllur.

46 innanlandsflugvellarir: 3 malbikaðir, 18 með bundnu slitlagi, 21 með malarslitlagi og 4 með grasbrautum.

VATNSVEITUR

800 eftirlitsskyldar vatnsveitur. 8 stærstu vatnsveiturnar þjóna meira en 81% landsmanna.

ÚRGANGSMÁL

370.000 ílát eða tonnur fyrir söfnun og flokkun á sorpi, 100 söfnunarbílar, 160 grenndarstöðvar og 60 gámastöðvar auk móttöku- og umhleðslustöðva.

FRÁVEITUR

Lagnakerfi fráveitna er um 3.700 km og á því eru um 52.000 fráveitubrunnar. Lagnirnar eru allt frá 100 mm upp í 2.000 mm að þvermáli, langflestar 250 mm. Um 88% landsmanna búa við skólphreinsun.

Vegakerfið mjög mikilvægt fyrir okkur sem þjóð

Vegir tengja saman byggðir landsins

SI

VEGAKERFI

26.000 km vegakerfi um allt land, þar af eru 8.000 km með bundnu slitlagi. Þjóðvegir eru 12.900 km og sveitarfélagavegir 13.100 km.

1.200 brýr sem eru um 30 km. Rúmlega helmingur eru einbreiðar brýr og tæpur helmingur tvíbreiðar.

14 jarðgöng sem eru um 64 km.

Stórt vegakerfi m.v. fjölda íbúa
68 km af vegum per 1000 íbúa
Nr. 2 meðal ríkja heims

Lítið vegakerfi m.v. stærð landsins
25 km af vegum per 100 km²
Nr. 122 meðal ríkja heims

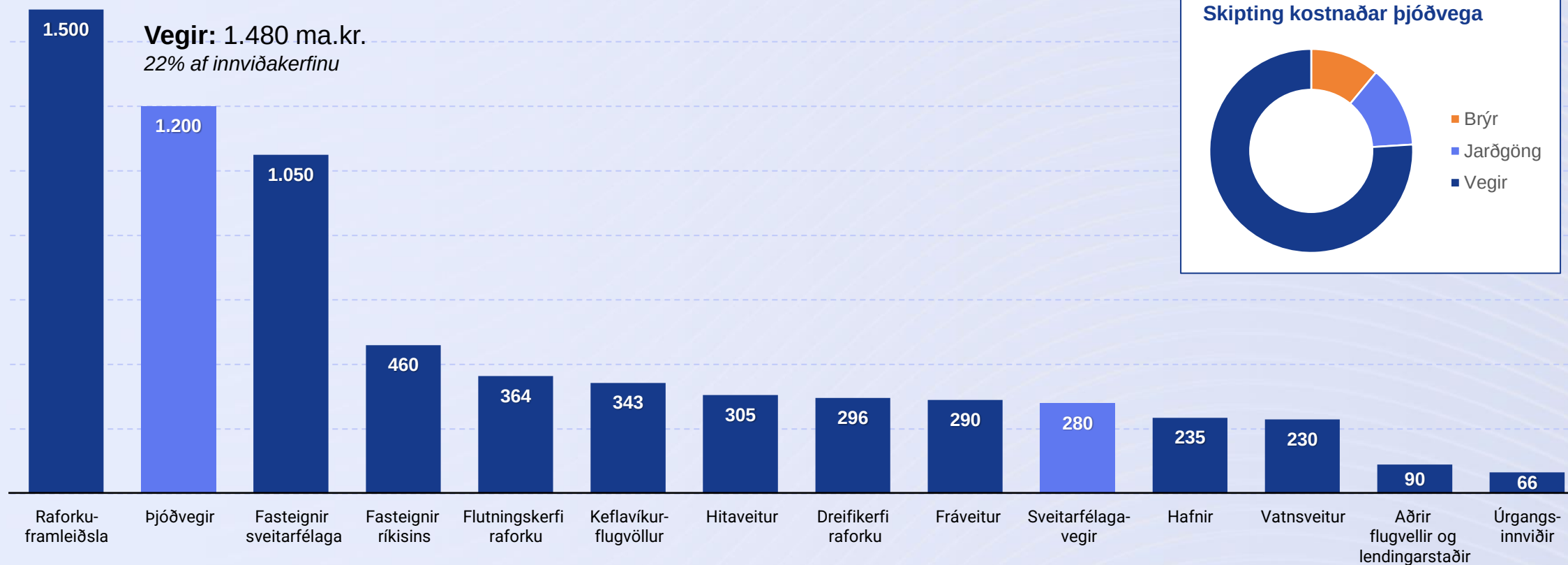

Vegir eru ein af verðmætustu eignum þjóðarinnar

ENDURSTOFNVIRÐI INNVIÐA

MILLJARÐAR KRÓNA

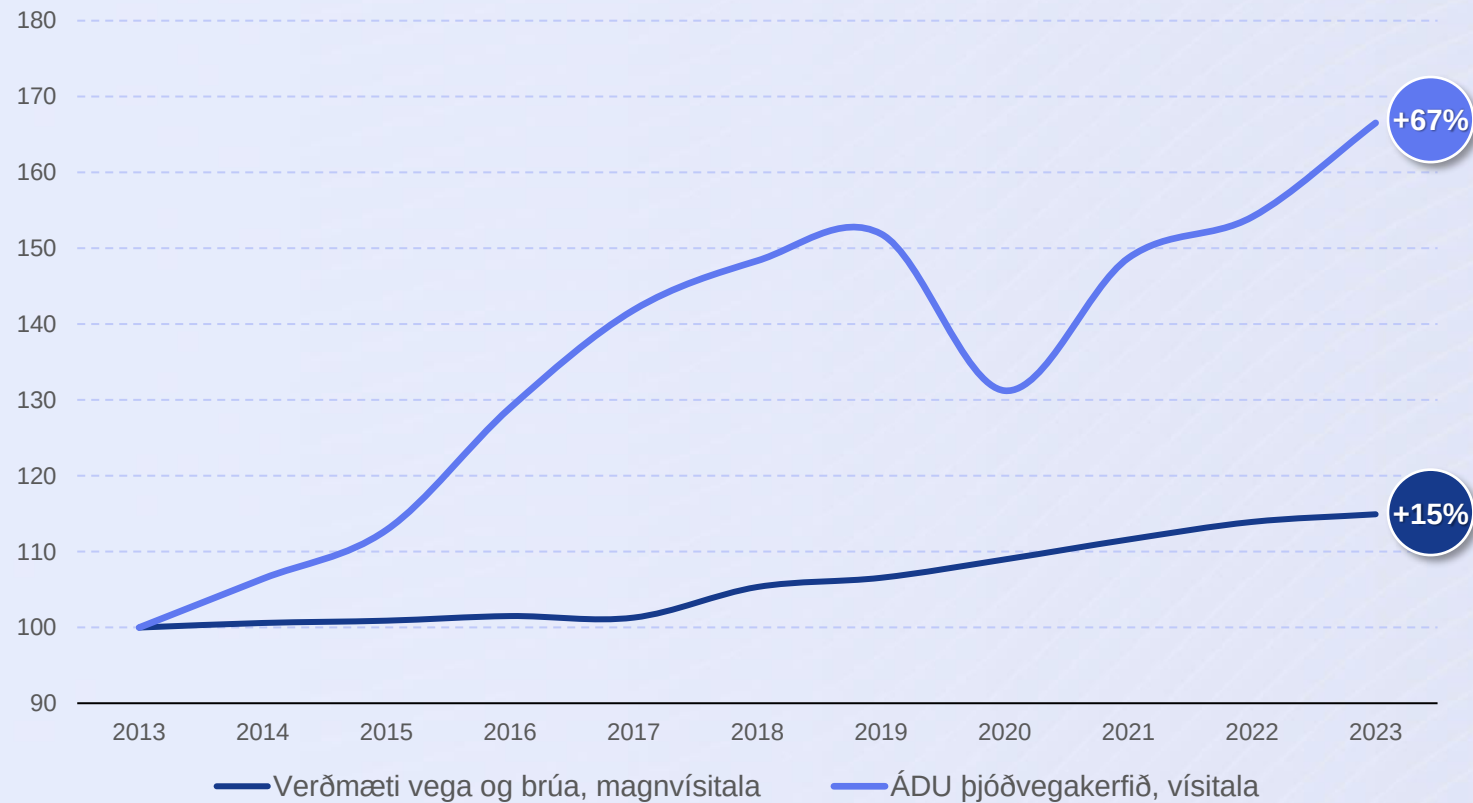

Umferð vaxið langt umfram þjóðvegakerfið

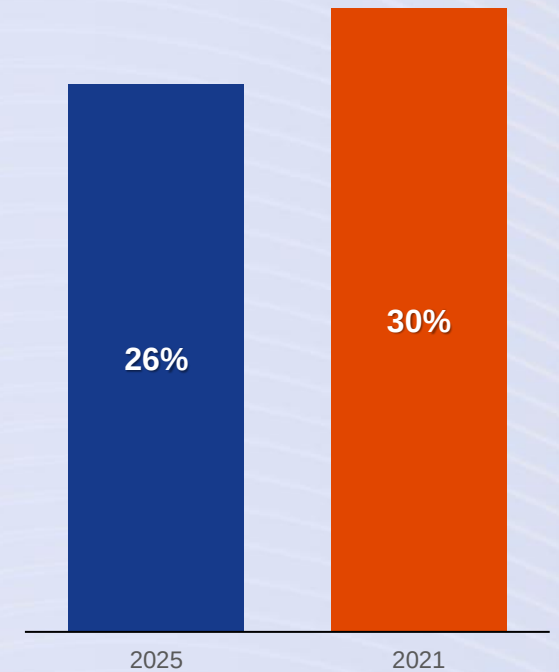
UMFERÐ UM ÞJÓÐVEGAKERFIÐ OG FJÁRFESTING Í ÞJÓÐVEGUM

ÁRSDAGSUMFERÐ (ÁDU) OG UMFANG VEGAKERFISINS

ÞJÓÐVEGAKERFIÐ

ENDURSTOFNVIRÐI SEM % AF VLF

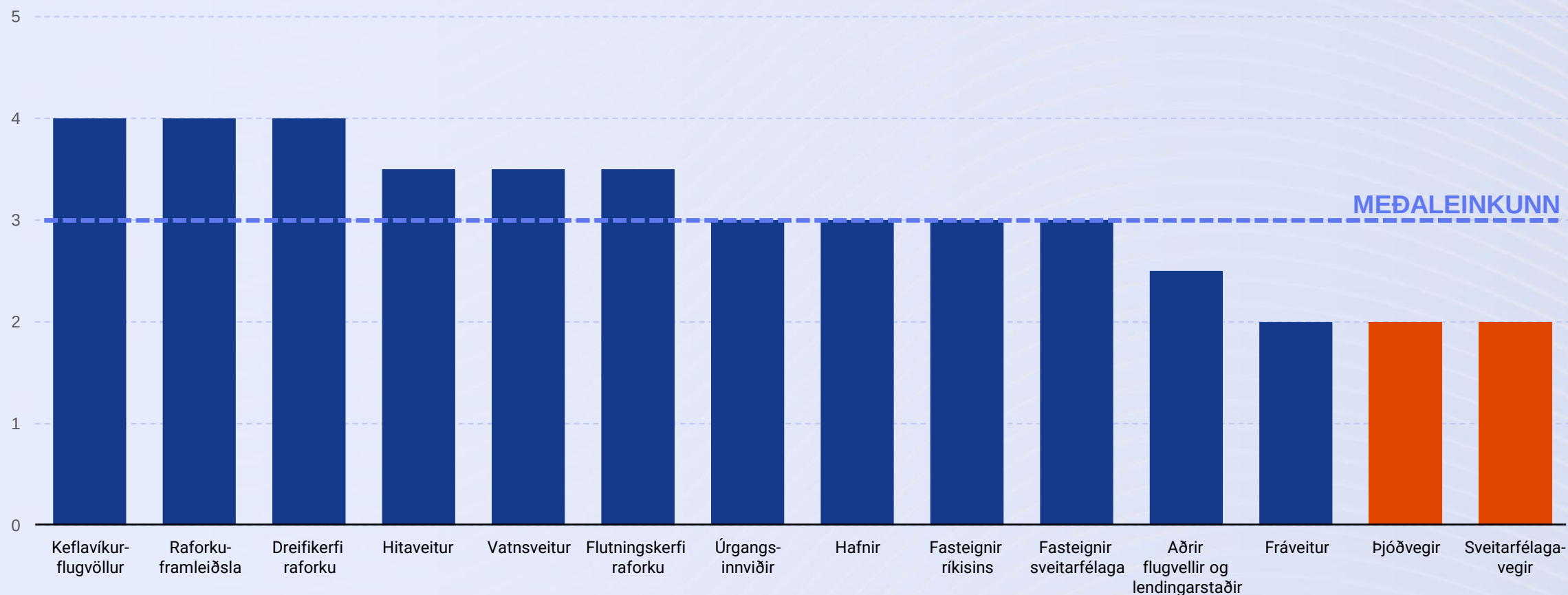
Óviðunandi ástand vegakerfisins

Vegakerfið fær ástandseinkunnina 2 sem merkir að þeir eru í mjög slæmu ásigkomulagi

ÁSTANDSEINKUNN INNVIÐA

SKALI 1-5

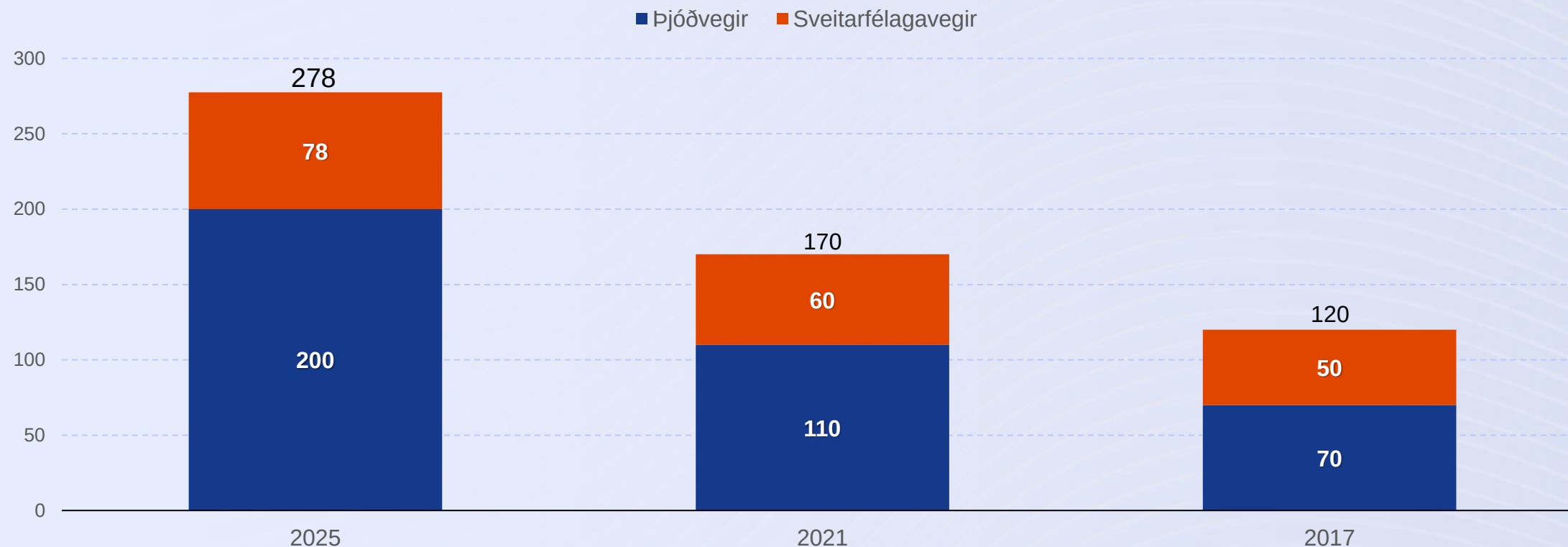
Viðhaldsskuldin hefur vaxið hratt í vegakerfinu

Kostnaður við að koma innviðum í ástandseinkunn 4

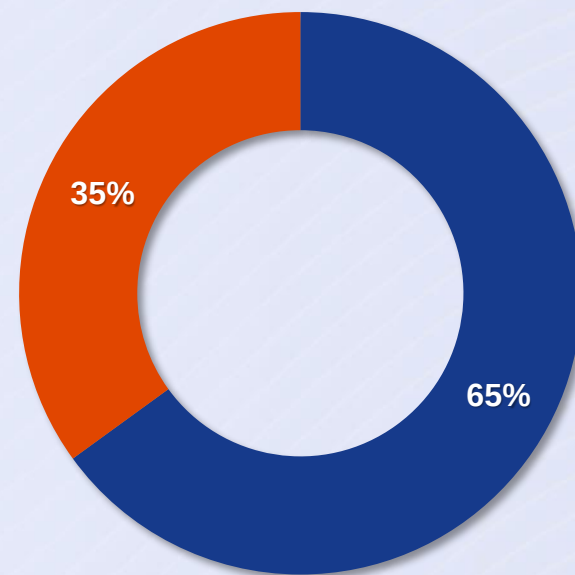
VIÐHALDSSKULD Í VEGAKERFINU

MILLJARÐAR KRÓNA

VIÐHALDSSKULD INNVIÐAKERFIS

HLUTFALLSLEG SKIPTING

■ A-hluti ríkis og sveitarfélaga ■ Gjaldtaka

MEST UPPSÖFNUÐ VIÐHALDSSKULD HJÁ A-HLUTA RÍKISINS OG SVEITARFÉLAGA

- Vegakerfi
- Fasteignir
- Flugvellir fyrir utan Keflavíkurflugvöll

Horfur misjafnar og víða ekki góðar

SI

Að meðaltali fá innviðir gula ör þegar metið er hvort þeir mæti kröfum og þörfum eftir 10 ár

Keflavíkurlugvöllur

Fráveitur

Raforkuframleiðsla

Flutningskerfi raforku

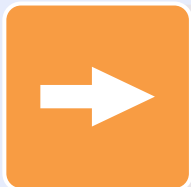

Dreifikerfi raforku

Úrgangsinnviðir

► Fyrirhugað viðhald mun gera það að verkum að innviðir munu mæta kröfum og þörfum eftir 10 ár

Hitaveitur

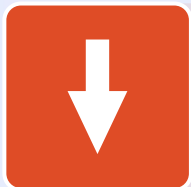

Fasteignir ríkisins

Fasteignir sveitarfélaga

► Ekki er reiknað með neinum breytingum í því hversu vel innviðir koma til með að mæta kröfum og þörfum eftir 10 ár

Aðrir flugvöllir

Hafnir

Þjóðvegir

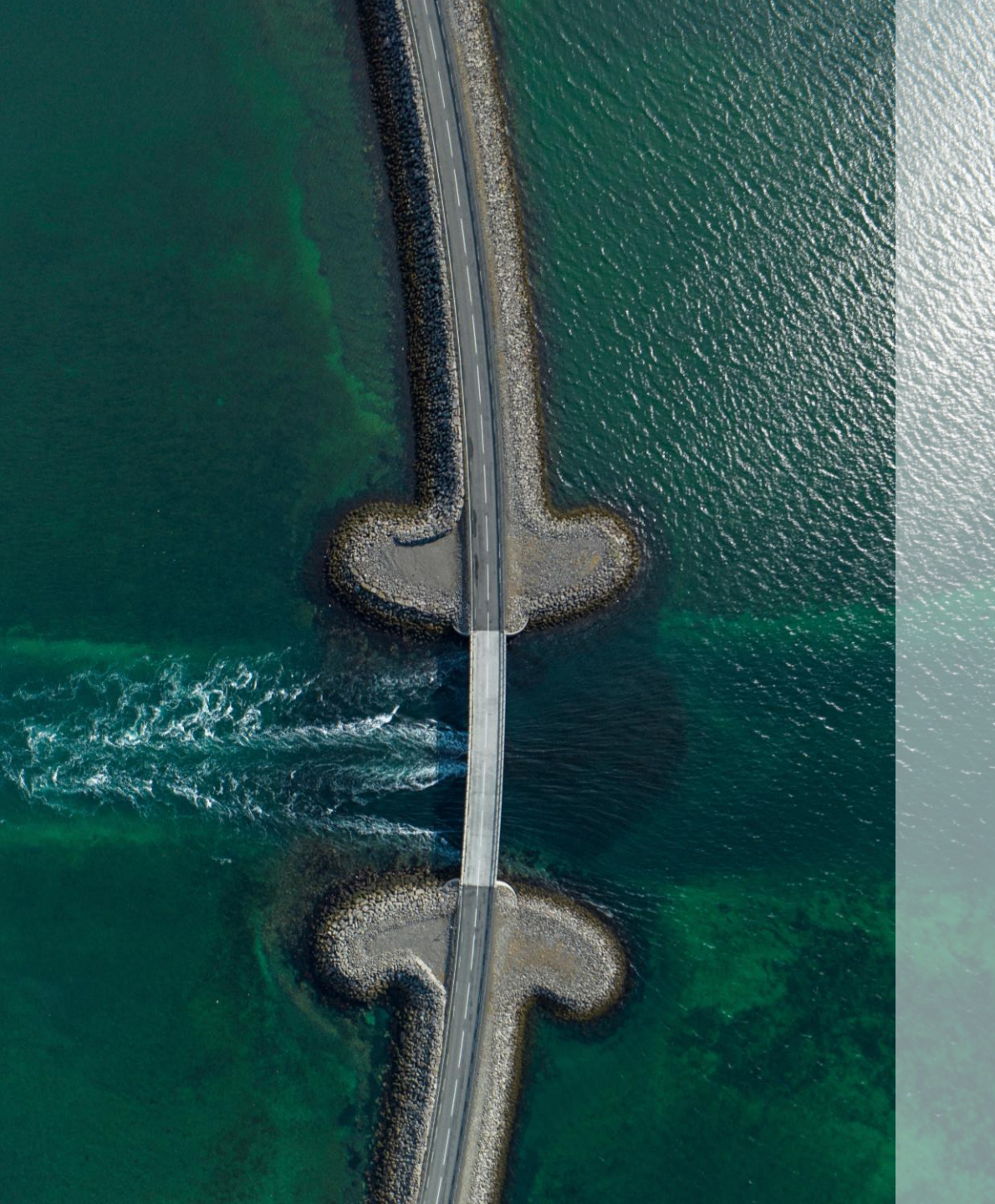

Sveitarfélagavegir

Vatnsveitur

► Reiknað er með að viðhaldi innviða verði ekki sinnt nægjanlega þannig að þeir muni ekki uppfylla kröfur og þarfir eftir 10 ár

Vegasamgöngur á rauðu

Finnum leiðir til að koma okkur á grænt

SI

- Vegasamgöngur eru okkur afar mikilvægar sem þjóð
- Ónóg nýfjárfesting undanfarin ár
- Kerfinu hefur ekki verið viðhaldið nægilega vel
- Innviðaskuldin vex, bæði í nýfjárfestingum og viðhaldi
- Skuldasöfnunin er dýr og hefur mikil áhrif á samfélagið
- Nauðsynlegt að finna leiðir til að gera hlutina betur

Hvernig gerum við þetta betur?

Leiðir til að koma okkur á grænt

Veita meira fjármagni í uppbyggingu og viðhald

- Alvarleg staða vegna langvarandi fjárskorts

Fara með það sem innheimt er af bifreiðum í uppbyggingu og viðhald vega

- Tekjur af ökutækjum og eldsneyti 1,5% af VLF 2025 og komið í 1,7% af VLF 2027

Nýta fjármagnið betur sem aflað er til framkvæmda og viðhalds vega

- Með t.d. auknum fyrirsjáanleika má lækka kostnað

Forgangsraða í þágu þjóðhagslegra arðsamra verkefna

- Fara í þær framkvæmdir sem skipta máli

Nýta kosti samvinnuverkefna milli einkaaðila og hins opinbera

- Færir verkefni framár í tíma og lækkar kostnað

Metnaðarfull samgönguáætlun sem ekki hefur raungerst

Mikið af metnaðarfullum áformum áætlunarinnar 2020-2034 hafa ekki gengið eftir

Samgönguáætlun 2020-2034

Samgöngusáttmáli höfuðborgarsvæðisins

Framkvæmdir hafa tekið mun lengri tíma er ráð var fyrir gert og kostnaður hefur hækkað

Samvinna opinberra aðila og einkaaðila (PPP)

Minna orðið úr þessum framkvæmdum en til stóð

Jarðgangaáætlun

Engin jarðgöng í byggingu

SI gerir ýmsar athugasemdir við samgönguáætlun 2024-2038

Áætlunin þarf að vera fyrirsjáanleg og raunhæf þannig að markaðurinn geti treyst henni

Of lítil nýfjárfesting

Of litlu varið í árlegt viðhald

Vinna þarf á uppsafnaðri viðhaldsskuld

Áætlunin þarf að skapa fyrirsjáanleika og vera raunhæf

Þarf að vera fjármögnuð

Tryggja þarf fjölbreytta fjármögnunarmöguleika

Nýta möguleika samvinnuverkefna

Forgangsraða framkvæmdum eftir þjóðhagslegri arðsemi

Hvað felur samvinnuverkefni um samgönguframkvæmdir í sér?

Samvinnuverkefni skilgreint og sjö þættir samvinnu nefndir í lögum um samvinnuverkefni nr. 80/2020

Samvinnuverkefni er þegar:

- Einkaaðili annast fjármögnun opinbers mannvirkis, í heild eða að hluta
- Einkaaðili tekur áhættu af gerð og rekstri mannvirkisins
- Heimild er til gjaldtöku fyrir notkun mannvirkisins á rekstrartíma

Samvinnuverkefni felur í sér:

Hvernig getur þetta gengið?

Hvernig getum við nýtt samvinnuleiðina til að flýta þjóðhagslega mikilvægum samgönguframkvæmdum?

Tryggja svigrúm til nýsköpunar

- „mikilvægt að verkefnin hafi marga „lausa enda“ svo einkaaðilar fái tækifæri til nýsköpunar í hönnun og byggingu“
- Aukinn ábati vegna nýsköpunar og vinnulags þarf að yfirvinna aukinn kostnað, svo sem í formi hærri fjármagns- og undirbúningskostnaðar.
- Ekki vera búin að for- eða fullhanna verkefnið
- Skapa þarf svigrúm til að koma með nýjar lausnir sem eykur hagkvæmni framkvæmda og lækkar kostnað við hana sem og rekstrarkostnað á tíma gjalddöku

Skilgreina vel áhættuþætti til útvistunnar og hverjir eru hentugri til að taka þá en hið opinbera

- Kljúfa upp fjármögnunina þ.e. framkvæmdafjármögnunina og langtímafjármögnunina
- Kljúfa upp verkið, sérstaklega í stærri verkum

Mæta þarf miklum kostnaði við þátttöku í útboðum um samvinnuverkefni

- Eðlileg þóknun fyrir þátttöku eykur samkeppni um verkefnið, leiðir til aukinnar nýsköpunar og þekkingar á þátttöku í PPP verkefnum og dregur úr tjóni fyrirtækja ef samkeppnin tapast

Verktakamarkaðurinn þarf fyrirsjáanleika um uppbyggingu innviða í formi samvinnuverkefna

- Sameiginlegur skilningur á hvað samvinnuverkefni er
- Hvaða verkefni eiga að fara í þann farveg og að skýrt sé hvaða aðferð á að beita

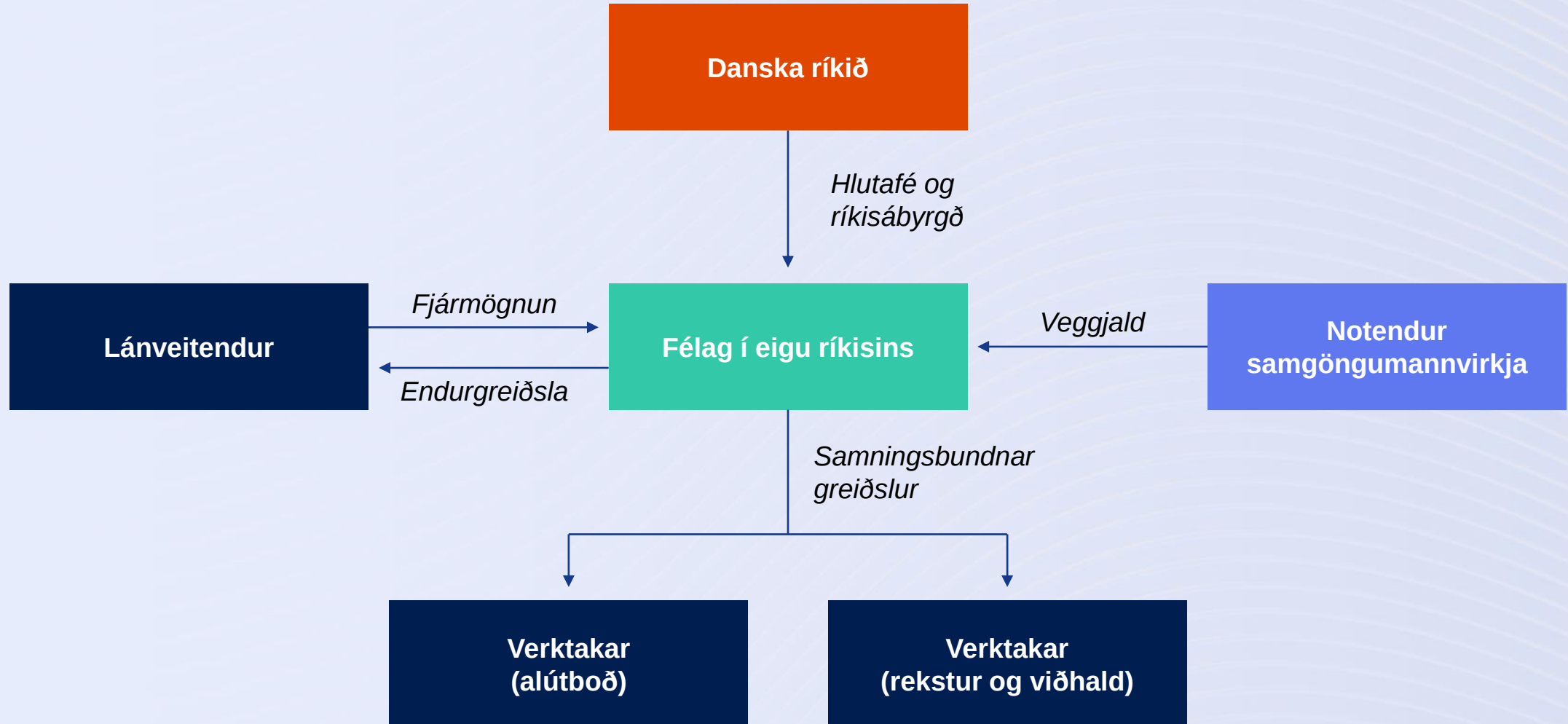
Sérstakt félag um einstök samvinnuverkefni

- Aðkoma helstu hagsmunaaðila
- Breyta lögum um samvinnuverkefni þannig að þau séu ekki bundin við Vegagerðina eina

Danska ríkisábyrgðarmódelið

Innheimt veggjöld þurfa að standa undir a.m.k. 50% heildarkostnaðar verkefnisins (stofnkostnaði + rekstrarkostnaði) til að félagið falli utan við A-hluta

SI

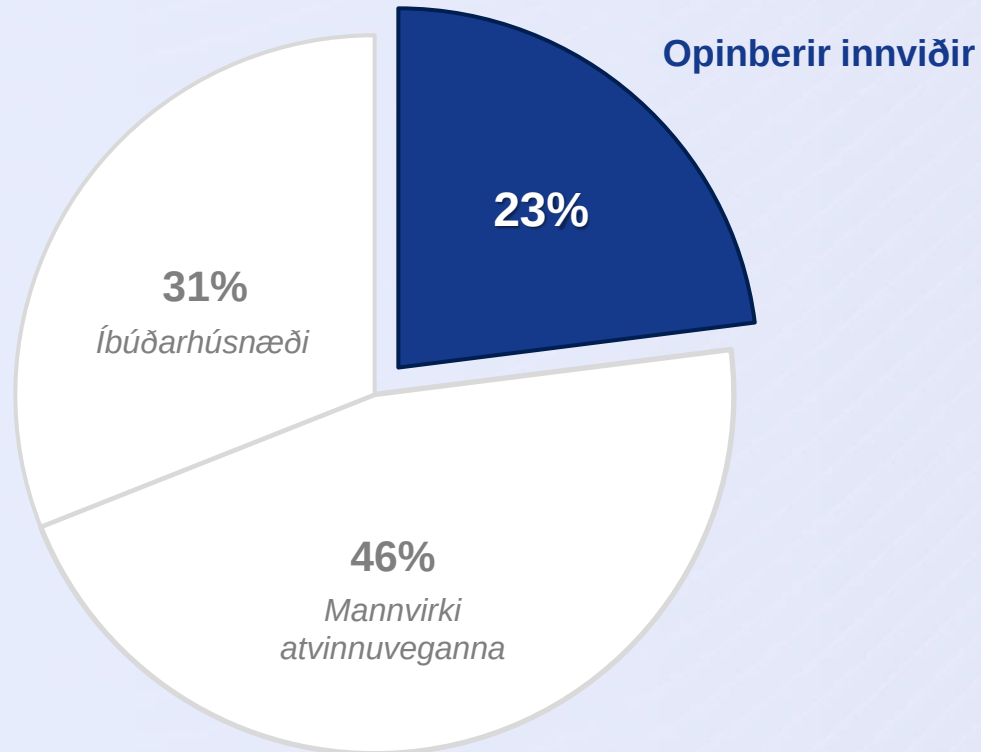

Er svigrúm fyrir auknar framkvæmdir?

Íslenskir verktakar hafa fulla burði til að taka að sér aukin verkefni ef fjármögnun verður tryggð

SI

VELTA Í BYGGINGARIÐNAÐI OG MANNVIRKJAGERÐ

6%

af veltu greinarinnar í
nýfjárfestingar og
viðhald vegakerfisins

